

'Beperk melkproductie tot 15.000 kilo per hectare grasland'

Grondgebonden veehouderij

Dierrechten moeten te allen tijde worden voorkomen. Financieel en technisch zijn ze niet gunstig voor de melkveehouderij. Een groep prominente melkveehouders en opiniemakers pleit daarom sterk voor een grondgebonden melkveehouderij, met een gelimiteerde productie van maximaal 15.000 kilo melk per hectare.

Copyright foto

Nu het einde van het quotumtijdperk met rasse schreden naderbij komt, komt de sector op scherp te staan. Als de sector niet op korte termijn – voor 1 juli – met een krachtig plan komt met afspraken over mestverwerking, zal staatssecretaris Sharon Dijksma niet aarzelen om dierrechten te introduceren in de melkveehouderij. Initiatieven voor mestverwerking komen echter maar heel moeizaam van de grond. Veehouders zijn ook huiverig om hier geld in te steken, omdat ze vrezen dat

Frits van der Schans, senior adviseur bij CLM Onderzoek en Advies: „Dierrechten stellen wel paal en perk aan het aantal koeien in Nederland, maar niet aan de geografische verdeling van dat vee.“

kapitaal straks nog hard nodig te hebben voor de verwerving van dierrechten. Een groep bekende melkveehouders en adviseurs ziet dit met lede ogen aan. In de aanloop naar het debat over de toekomst van de melkveehouderij, eind april in de Rode Hoed in Amsterdam, brachten Frits van der Schans, senior adviseur bij CLM Onderzoek en Advies, melkveehouder Jan Cees Vogelaar en directeur Willem van Laarhoven van Valacon Dairy, een discussiestuk naar buiten. Het is een pleidooi voor het grondgebonden familiebedrijf met een plafond aan de melkproductie

per hectare: maximaal 15.000 kilo melk per hectare grasland en 10.000 kilo melk per hectare bouwland. De optimale bedrijfsgrootte zal liggen tussen de 80 en 250, 300 koeien. Dat moet garant staan voor een robuuste, toekomstbestendige melkveehouderij. Ook melkveehouder Harm Holman, vice-voorzitter van de European Dairy Farmers, en Catharinus Wierda, zelfstandig zuiveladviseur, scharen zich achter dit initiatief (zie kader). Zij proberen draagvlak te vinden voor de grondgebonden melkveehouderij, als alternatief voor dierrechten. Want die kant moet het absoluut niet op, aldus Frits van der Schans.

'Dierrechten ongunstig'

„Dierrechten zouden een ontzettend ongewenste ontwikkeling zijn“, stelt Van der Schans. „Financieel en technisch is het ongunstig voor de melkveehouderij. Financieel niet omdat je straks moet betalen voor een papieren recht als je wilt uitbreiden. Dat verhoogt de financieringslast. Bovendien vloeit er kapitaal de sector uit. In de varkens- en pluimveehouderij wordt hier ook al jaren tegen geageerd: stoppers verkopen hun rechten, gaan met pensioen en trekken zo

Copyright foto

veel geld uit de sector weg.“ Daarbij stellen dierrechten wel paal en perk aan het aantal koeien in Nederland, maar niet aan de geografische verdeling van dat vee: intensieve melkveebedrijven kunnen nog intensiever worden waardoor lokaal milieuproblemen kunnen ontstaan. Bovendien leiden dierrechten tot het streven naar een maximale productie per dier, aldus de initiatiefnemers. „Men zal de koeien pushen voor een hoge melkproductie. Levensduur en diergezondheid komen onder druk.“

Harm Holman, vice-voorzitter European Dairy Farmers

„De kracht van dit voorstel is dat we hiermee eindelijk kunnen afrekenen met de mestproblematiek waarmee we al dertig jaar worstelen. Want ook met de plannen die er nu liggen voor mestverwerking, los je het eigenlijke probleem niet op. Bovendien betalen we dan met zijn allen het gelag voor een kleine groep veehouders die de zaken niet voor elkaar heeft. Het punt is dat de helft van het Nederlandse mestoverschot zich bevindt in Noord-Brabant. En als er straks dierrechten komen, zul je zien dat juist in de overschotgebieden alleen maar méér vee wordt gehouden, want daar zitten hele scherpe ondernemers die gewend zijn om te

pionieren op weinig grond. Voor de rest kan 80, 90 procent van de Nederlandse melkveehouders hun eigen mest verantwoord kwijt op het eigen bedrijf, of anders binnen een straal van 10 tot 20 kilometer eromheen. Voor het gros van de melkveehouders is dit plan voor verplichte grondgebondenheid dus een hele goede oplossing. Voor de bedrijven in de overschotgebieden, te beginnen in Brabant, zou je moeten kiezen voor 100 procent mestverwerking voor die mest die niet grondgebonden afgezet kan worden. Deze opvatting zal me misschien niet in dank worden afgenomen, maar op de lange termijn is dit wel de beste oplossing.“

Copyright foto

moet dierrechten voorkomen

Copyright foto

Hetzelfde geldt voor weidegang. Sterker nog: bedrijven zouden zich met behulp van dierrechten zelfs volledig grondloos kunnen doorontwikkelen, net als varkens- en pluimveebedrijven. In Flevoland worden al vergunningen aangevraagd voor bedrijven met duizend en vijftienhonderd koeien.

Kwetsbaarder

Grondloze ontwikkeling is risicovol, volgens Van der Schans. Niet alleen omdat grondloze melkveebedrijven maatschappelijk ongewenst zijn, waardoor de sector draagvlak zal verliezen. Grondloze bedrijven zijn veel kwetsbaarder dan grondgebonden bedrijven. Ze moeten immers heel veel voer aankopen en vrijwel alle mest afzetten. Dat maakt ze gevoelig voor de grillen van de markt en voor rentefluctuaties.

„Als je naast de kosten voor voeraankoop en mestverwerking ook nog geld kwijt bent aan dierrechten, heb je maar heel weinig financiële ruimte om klappen op te vangen.

De kracht van de melkveehouderij zit juist in de grondgebondenheid, menen Van der Schans en de zijnen. De koe vreet ruwvoer en daarvoor is land nodig. Bovendien zijn grondgebonden bedrijven veel minder afhankelijk van mestverwerking. Voldoende land bij het

bedrijf is daarom de basis voor een robuust gezinsbedrijf. En als je daarbij een plafond hanteert aan de maximale productie per hectare, zou dat betekenen dat vrijwel elk melkveebedrijf voldoende plaatsingsruimte heeft voor de eigen mest, waardoor de druk op de mestafzet afneemt.

Het scenario zoals dat nu voor ligt in de sector, zal die druk juist verhogen, schetst Van der Schans: „Stel dat er straks mestverwerkingsinstallaties komen. Die zullen dan waarschijnlijk verrijzen in de intensieve melkveehouderijgebieden in Oost-Gelderland en Noord-Brabant. Kan het uit om dan vanuit Friesland de mest daarheen te rijden? Dacht het niet. Melkveehouders kunnen die mestverwerkingsplicht tegen betaling wel overdragen aan bijvoorbeeld varkens- of pluimveehouders zodat die garant staan voor het verwerken van het equivalent aan mest van de Friese melkveehouder. Maar die boer zal alsnóg de overtollige mest in zijn eigen regio moeten afzetten, en moet dus twee keer betalen om de mest kwijt te raken.“ Bovendien: een deel van de mest aanwenden op het eigen bedrijf, een deel verwerken, een deel afzetten: het klinkt als boekhoudkundig ingewikkeld, moeilijk controleerbaar en dus fraudegevoelig, waarschuwt Van der Schans. Een ander voordeel van de grondgebonden

veehouderij is de aanspraak die de sector kan maken op hectaretoeslagen. Van der Schans: „De varkens- en pluimveehouderij krijgen genoeg geen financiële steun vanuit Brussel, maar de melkveehouderij krijgt die nog volop. Maar als je de kant van de varkens- en pluimveesector op gaat, raak je die steun onherroepelijk kwijt. De landbouwsteun hééft al weinig maatschappelijk draagvlak. Dat hou je alleen maar overeind als het GLB gaat insteken op maatschappelijke dienstverlening, zoals de koe in de wei en groen/blauwe diensten.“ De 50 cent per 100 liter melk die veel zuivelbedrijven nu hanteren als weidepremie, zal volgens Van der Schans in elk geval niet voldoende zijn om de trend naar meer opstallen en minder koeien in de wei te keren. „Op een miljoen kilo melk betekent het 5.000 euro op jaarbasis. Een mooi bedrag, maar niet doorslaggevend. Je kunt er nauwelijks investeringen voor doen.“

Nog iets dat Van der Schans wil noemen: stel dat er dierrechten worden ingevoerd, welk datum geldt dan als referentiedatum voor de eerste toewijzing van het aantal dierrechten? „Er wordt nu al door veehouders op geanticipeerd, ik hoor dat mensen bewust meer dieren aanhouden met het oog hierop. Maar je kunt ervan uitgaan dat er discussie over ►

Copyright foto

komt, knelgevallen, noem maar op. Als je kiest voor grondgebondenheid, heb je die discussie niet."

Vrijheid aan banden?

Maar legt zo'n plafond van 15.000 kilo melk per hectare de ondernemersvrijheid niet veel te veel aan banden? Van der Schans vindt van niet. „Het gemiddelde is nu pakweg 13.500, 14.000 kilo melk per hectare. Ik schat dat 70, 80 procent van de melkveebedrijven op dit moment niet of nauwelijks last zullen hebben van dit criterium. Dan hou je nog 20 procent intensieve bedrijven over, waarvan 10, 15 procent stappen zal moeten zetten. Die kunnen bijvoorbeeld samenwerking zoeken met een akkerbouwer, om zo meer hectares aan hun bedrijf te koppelen. Voor de laatste 5 procent zal het onhaalbaar zijn om aan de norm te voldoen; die bedrijven moeten zich dan verder ontwikkelen als intensief veehouderijbedrijf, onder dezelfde voorwaarden als varkens- en pluimveebedrijven."

Maar als verreweg de meeste bedrijven al onder de norm zitten, wat is het probleem dan? „Inderdaad, het overgrote deel van de melkveebedrijven hoeft anno 2015 geen mest te verwerken. Maar wat gaat er ná 2015 gebeuren, als er sprake is van een groei van 10, 15, misschien 20 procent? Daar moeten we nu goed over nadenken. We moeten een groeiend mestoverschot vóór zijn." Schaalvergroting is nu eenmaal van alle tijden. Zet u daar niet een enorme rem op, met de verplichting om daarvoor extra grond aan te werven? „Grond is duur, dat klopt. Maar aankopen is in onze visie niet per se noodzakelijk: structureel huren, pachten of een samenwer-

kingsverband met een akkerbouwer kan ook prima. Nederland telt pakweg 800.000 hectare akkerbouw; als daar een kwart van zou worden benut voor de melkveehouderij, schept dat al een enorme ontwikkelingsruimte."

Ontwikkelingsruimte

Het plan laat nog steeds ruimte voor bedrijfsontwikkeling, alleen niet op één locatie, legt Van der Schans uit. „Als je een bedrijf zou willen met 500 koeien, heb je er 250 hectare grond bij nodig. Dergelijke locaties zijn bijna niet te vinden. Maar de meerwaarde van een heel groot bedrijf is niet zo groot: het optimum bij een melkrobot ligt bij 60 koeien. Of je nu één robot hebt staan of zes, dat levert niet veel extra schaalvoordeel op. Maar je zou wel een bedrijf kunnen spreiden over meerdere locaties, bijvoorbeeld een locatie met jongvee en een locatie met melkvee. Daarmee doe je ook aan risicospreiding bij een dierziekte-uitbraak. Een bedrijf met meerdere locaties zou wel eens robuuster kunnen zijn dan één groot bedrijf."

Bovendien ligt de optimale grootte voor een gezinsbedrijf volgens de betrokkenen tussen de 80 en 250 à 300 koeien per bedrijf. Dat is voldoende voor een gezond inkomen en om

werk en (gezins)leven in balans te houden. De drive om te groeien en uit te breiden wordt vooral van buitenaf op de veehouder gelegd, meent Van der Schans. „Vanuit de periferie: de adviseurs van voerbedrijven, accountantskantoren, banken, melkmachinefabrikanten, noem maar op. Aan een boer die rustig doorboert en zelfvoorzienend is, valt voor hen immers weinig te verdienen."

Stel dat de verplichting tot grondgebondenheid met een plafond van maximaal 15.000 kilo per hectare er komt. Kunnen we dan ook de mestwetgeving afschaffen? „Op korte termijn is het niet het idee dat we gaan tornen aan de gebruiksnormen", reageert Van der Schans. „Maar als een systeem met grondgebonden melkveehouderij goed staat, en iemand kan aantonen dat hij op bouwland niet meer dan 10.000 kilo melk per hectare produceert en op grasland niet meer dan 15.000 kilo, dan zie ik goede mogelijkheden om de mestwetgeving voor deze bedrijven te vereenvoudigen. Maar een eenvoudigere mestwetgeving moet niet de belangrijkste reden zijn voor een bedrijf om grondgebonden te willen zijn. Eerst moet het bedrijf aantonen dat het goed presteert. Daarna kun je bekijken of bijvoorbeeld de mestaanwendperiode voor die bedrijven kan worden versoepeld." ■

Copyright foto

Catharinus Wierda, zelfstandig adviseur duurzame zuivel

„Ik verwacht dat de overheid sowieso ingrijpt, linksom of rechtsom. De optie 'mestverwerking in combinatie met dierrechten' suggereert vrijheid van ondernemerschap. Maar neem van mij aan dat dit de vrijheid alleen maar zal beperken. Er zullen veel verfijnde regeltjes nodig zijn, en gedetailleerde borging. Er blijft immers veel druk op het systeem omdat de verdeling van mest in Nederland niet goed is geregeld. Het leidt daarmee tot iets waar veel boeren een grote hekel aan hebben: gedetailleerde regels. Ik heb het dan nog niet eens over de maatschappelijke discussie die alle boeren gaat raken en het gevoel van vrijheid ondermijnt. Het is niet prettig als de samenleving tegen je lijkt te zijn. Deze maatschappelijke discussie is onvermijdelijk als een deel van de boeren doorontwikkelt naar wat in de ogen van

burgers 'koeienfabrieken' zijn: grote bedrijven zonder weidegang en met veel aan- en afvoer van voer en mest. Conclusie: de vrijheid van een deel zal veel onvrijheid voor veel andere boeren betekenen. Ik steun daarom de lijn voor grondgebondenheid. Die leidt niet alleen tot robuust mestbeleid, maar ook tot minder regeldruk en een betere ontwikkeling van de melkveehouderij in Nederland. Ik hoop dat de sector in staat is om te kiezen. Als ze dat niet doet, is Dijkssma aan zet. Ik schat in dat de juristen bij het ministerie als eerste zullen kiezen voor dierrechten; die zijn er immers al voor varkens en kippen. Ik denk dat als de veehouders nu zelf mochten kiezen tussen de twee opties, ze in grote meerderheid gaan voor grondgebondenheid."